

Keywords: Modern, Postmodern, a person, a personality, deconstruction, humanism, anti-humanism, text, discourse.

УДК316.77.1

Ю.В.Харченко

ПОЛІТИЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОНТОС ЯК РЕЗУЛЬТАТ УПЛИВУ ГРАВІТАЦІЙНИХ ФАКТОРІВ НА КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка

Анотація. Проводиться соціально-філософське дослідження феномену соціальної гравітації, визначається характер її впливу на політичний інформаційний онтос.

Ключові слова: соціальна гравітація, політичний інформаційний онтос, комунікаційні процеси.

Вступ

Соціум – це сконструйована людським колективним розумом модель життя, це – «природа в природі», «штучний організм», що облаштувався в природному онтосі. З одного боку, він є унікальною інфраструктурою, що здатна саморозвиватися, самоорганізовуватися та реагувати на будь-які зміни в навколишньому світі. З іншого боку, формування соціальної реальності залежало й залежить від потенціалу кожної окремої людини як інтелектуальної істоти та від процесу поступової адаптації останньої в природі. Отже, сукупні зусилля творчих особистостей та їх цілеспрямовані раціональні дії протягом довготривалої історії сприяли утворенню потужного розумного організму, що є носієм величезної кількості цінної інформації про світ.

Інфраструктура соціального постає багатовимірним утворенням: вона об'єднує різні сфери практичної діяльності людини; збалансовує матеріальний і духовний пласти культури, що є взаємозалежними; ефективно налагоджує відносини між людьми, тобто демонструє різні моделі комунікації. Її фундаментом є науково-технічний багаж. До того ж вона охоплює майже повністю не лише цілісне тло земної поверхні, а й виходить за його межі, проникаючи в далекий космос.

Формування соціуму та проживання в ньому людини як мислячого субстрату є тією необхідною передумовою, що дає змогу пізнавати світ та накопичувати інформацію всіма можливими способами. Тому образ об'єктивної дійсності у своїх численних суб'єктивізованих версіях (а він може виявитися: «відбитком», «копією», «імітацією» онтосу на картинах художників; музичним твором, у якому поліфонічно відплунують найглибші людські переживання; логічно обґрунтованою і науковим способом змодельованою картиною світу), постає таким, яким його може сприймати людина на даний момент часу, з огляду на кількість накопичених нею знань, або таким, яким вона його уявляє у своїх фантазіях. Із плином історії цей образ постійно трансформується. Той чи інший фрагмент онтосу видається «зрозумілим» і «знайомим» тоді, коли людина, яка щоразу пізнає світ по-новому й відтворює накопичені знання в досвіді, щоб створити ще комфортніші умови для свого проживання, відчувається більш-менш упевненою й захищеною. Виходячи із цього, можна сказати, що скопійований людською свідомістю «відбиток» реальності є лише проекцією істинного буття.

Отже, мислячий суб'єкт, постійно коригуючи інформаційні дані, перетворює будь-який образ реальності на тимчасовий. Причинами такої онтичної непостійності є, по-перше, неоднозначний характер вияву індивідуальних оцінок, суджень, поглядів, переконань, способів сприйняття дійсності, який можна спостерігати в процесі зіткнення суб'єктивностей у комунікативному середовищі, й, по-друге, багатоманітність, багатоаспектність та невичерпність онтичного (як універсальної психофізичної реальності, що розгортається в часово-просторовому континуумі). «Справжній» онтос завжди приховує більше таємниць, ніж надає відповідей. Людина «розшифровує» ті фрагменти буття, що вже «на часі», тобто це відбувається саме тоді, коли вона здатна обґрунтувати їх зміст і сутність науковим способом. Тут, можливо, коріниться парадокс – повна інформація про світ ніби завжди перебуває на поверхні, «в полі зору» людини, та й об'єктивна природа почасти сприймається її органами чуття. Це означає, що онтос, мабуть, і не намагається приховати відомості про себе. Навпаки, все, що людина здатна осмислити логічно чи пережити чуттєво є інформацією. Правда одразу постають питання: наскільки вона є готовою в плані інтелектуального, щоб на високому науково-теоретичному та експериментальному рівнях проаналізувати та перевірити її а також, наскільки вона є моральною, щоб використати цю інформацію в майбутньому? Тому метою даної статті є спроба дати відповідь на ці питання.

В другій половині ХХ століття відбуваються суттєві зміни в сфері новітніх інформаційних технологій. Останні починають активно застосовуватися в освіті, культурі, політиці, економіці, у виробництві, внаслідок чого змінюється образ глобального політичного світу. Політичний онтос перетворився на особливий інформаційний праксис, фундаментом якого також є знання і наука. Якість сучасної глобальної політики свідчить про те, що продуктивність і конкурентоспроможність дедалі більше залежать від здатності ефективно вилучати, продукувати, аналізувати та застосовувати інформацію. Причому, зазначимо, що політичний інструментарій постійно оновлюється. Сьогодні не лише більшість може визначати вектор розвитку світового геополітичного устрою й упливати на перебіг політичних подій, але й меншість. Однак, не зважаючи на це, усі учасники геополітичного процесу об'єднані спільною метою – досягти успіху, залишившись у грі, тобто в мережі,

куди їх було «втягнуто» або куди вони самі свідомо «втягнулися». Центром «тяжіння» є воля найсильніших політичних гравців – тих, хто і встановлює правила гри.

За В. Парсонсом, термін «мережа» використовувався в XIX столітті у значенні «покрита сіткою» [1, с. 171-172]. В. Парсонс подає його в декількох варіаціях: як дієслово «створювати мережу» це слово означає – «використовувати контакти», а в іншому значенні воно пов'язане із мовою комп'ютерної технології, а саме з ідеєю встановлення зв'язків між комп'ютерами [1, с. 172]. Отже, існувати в мережі означає контактувати або взаємодіяти. Мережу можна розглядати як одну з сучасних моделей політичної комунікації.

У віртуальному середовищі кожен суб'єкт політики є частиною цілої системи. Д. Мартен, Ж.-Л. Мецжер, Ф. П'єр дослідили, що поняття мережі є доволі розпливчастим, тому, на їх думку, його вживання не є правильним як для характеристики внутрішнього функціонування будь-якої мультинаціональної фірми з одиницями, ієрархізованими за класичною моделлю структури, так і для комплексу фінансових центрів, які, хоча й регулюються інформаційними мережами, але, зрештою, ієрархізовані між собою в політичному та економічному плані, або ще для сукупності індивідів, які утворюють соціальну мережу, де не обов'язково мають бути ієрархічні зв'язки [2, с. 142]. Будь-яка система (в тому числі політична, економічна або біологічна, хімічна тощо) піддається флуктуаціям як зсередини, так і ззовні. Причому закони буття впливають на неї більш конструктивно, ніж закони людські (в царині соціального постійно точиться дискусія на предмет легітимності останніх), адже можна передбачити наслідки їх впливу на об'єкти й математичним способом пояснити їх фізичні особливості.

Можна посперечатися із буквальним та дещо перебільшеним твердженням З. Баумана, який зазначав, що поява комп'ютерної «всесвітньої павутини» поклатала край всьому тому, що стосується інформації, – самому поняттю «пересування» (і «відстані», що її необхідно долати), надавши інформації, як у теорії, так і на практиці, характеру миттєво доступної по всій земній кулі [3, с. 16]. З. Бауман зробив висновок, що з появою глобального інформаційного павутиння над територіальним /урбаністичним/ архітектурним, споруджуванням простором навколишнього світу утворився третій, кібернетичний простір [3, с. 18].

На думку З. Баумана, інформаційні потоки тепер не залежать від носіїв; для перебудови значень і відносин сьогодні менше, ніж будь-коли, потрібне переміщення й перестановка тіл у фізичному просторі. Для деяких людей – мобільної еліти, еліти мобільності – це означає в буквальному розумінні «дефізикалізацію», здобуття повної незалежності [3, с. 18]. З. Бауман також зазначав, що у кіберпросторі тіла не мають значення – хоча сам кіберпростір має значення, причому вирішальне й безповоротне, для існування тіл [3, с. 20]. З цього випливає, що кіберпростір претендує на те, щоб виступити рівноцінною альтернативою вже існуючим часово-просторовим принципам природного онтоосу. Але при «зануренні»

людини в віртуальне середовище її тіло й свідомість насильницьким способом (практично хірургічним шляхом) роз'єднуються, розриваються. Багато хто сьогодні починає протидіяти тиску цього середовища, помічаючи деструктивний вплив соціальних мереж на свідомість людини, а особливо дитини! До того ж перманентні «мобільні революції», що відбулися в арабському світі та на пострадянському просторі, продемонстрували класичний приклад взаємодії «маси» (велике скупчення фізичних тіл) та «енергії» (утворення ентропії – поглиблення неконтрольованих бажань та афективних станів). Це означає, що дефізикалізації не відбулося.

Ю. Хабермас також указував на присутність тіл, які зібралися й направляються в похід або притиснуті одне до одного в тісноті, яка відділена від символічного включення свідомості мас у комунікаційні мережі, що сягають все далі: маси концентруються і перетворюються на розсіяну по всьому світові аудиторію ЗМІ. Фізичні потоки, транспортні затори й зв'язки продовжують поширюватися, тоді як електронна мережа індивідуальних підключень перетворюється на анахронізм маси, що нудьгує на вулицях і площах [4, с. 210-211]. Можна стверджувати, що така модель комунікації не є повноцінною. Вона встановлюється тимчасово, її важко відстежити, адже конструктивного діалогу чи полілогу між людьми в мережі не існує. Та й учасники віртуальної комунікації практично не мають точних адрес, облич та імен, тому можна поставити під сумнів факт їх існування. Такою ж ілюзорною є міра їх відповідальності. Вони не підкорюються жодним приписам, правилам, законам, а обмежені лише кордонами мережі.

Можна зробити висновок, що в основі істинної комунікації закладено надзвичайно глибокий смисл, який можна досягнути, розв'язавши проблему походження гравітації та інших законів природи.

Основна частина

В більшості давніх філософських і релігійних учень закладено фундаментальну ідею, що істинний сенс буття вже відомий людині, проте остання не в змозі одразу його розпізнати, хоча й «має очі». Такі унікальні східні світоглядні практики, як конфуціанство, даосизм, буддизм репрезентують спільну ключову позицію щодо діалогу людини і світу, в основі якого закладають принципи рівноваги, балансу, творчої взаємодії, які не варто порушувати. Останні є запорукою справжньої комунікації. «Будда» – пронизана космічною енергією напівбожественна істота – шляхом медитації демонструє свій зв'язок із Космосом. Це є прикладом універсальної комунікативної моделі, ідеального діалогу, хоча «просвітлений» і був колись земною людиною. В процесі встановлення такого роду комунікації інформація про природу вилучається в повному обсязі. Квінтесенцією цих учень є теза про те, що кожна людина може встановити контакт із Всесвітом. Це можливо за умови, що в неї вистачить волі піднятися на вищий рівень самопізнання й не бракуватиме розуму відкрити в собі (як пропонував І. Кант) «моральний закон».

Отже, в момент здійснення комунікації встановлюються зв'язки між різними об'єктами, відбувається обмін даними й відкривається доступ до нової

інформації. Іншими словами, комунікаційні та комунікативні процеси є засобами фіксації зв'язків та взаємозв'язків, що виявляються на різних системних рівнях онтичного, а також способами існування різних типів взаємодії. Вони є тими необхідними початковими умовами, які слід створити для подальшого вилучення інформації. Об'єкти саме тоді обмінюються даними, коли контактують між собою. Момент фіксації зв'язків (усвідомлена реакція, обмін думками, політичний діалог, радіозв'язок, розповсюдження радіації, рух супутників навколо планети тощо) може бути довготривалим або короткотривалим, миттєвим або нескінченим, спонтанним, хаотичним або логічним, продуманим.

Найбільш гострими сьогодні залишаються питання: що ж змушує явища (фізичні, психічні, духовні) взаємодіяти? Що, окрім людини, спричиняє комунікацію? Дослідження у сфері квантової фізики показують, що будь-які зв'язки встановлюються внаслідок дії гравітаційних факторів (під гравітаційними факторами ми розуміємо сукупність таких явищ, як гравітаційні сили, гравітаційне поле, гравітаційні хвилі, гравітаційна взаємодія, квантова гравітація) та їхнього впливу на космічний простір. Вияв гравітаційних сил залежить від наявності тієї чи іншої кількості енергії, яка, в свою чергу, може перебувати у різних якісних станах. Потоки енергії є колосальними в плані потужності та невичерпності.

Гравітаційні фактори впливають на життя та поведінку нескінченної кількості явищ, зокрема, кварків, атомів, молекул, планет, галактик, а також людей, і спричиняють взаємодію на кожному системному рівні, включаючи соціальний. Сучасна фізика говорить про наявність чотирьох типів взаємодії: гравітаційної, електромагнітної, слабкої та сильної [5, с. 57]. Так, *гравітаційна взаємодія* утримує планети на орбітах, об'єднує зірки в галактики – у скупчення галактик, макроскопічні тіла завдяки гравітації утримуються на поверхні планет та зірок. *Електромагнітна взаємодія* (електрична сила) утримує електрони в атомах, а атоми – в молекулах. *Сильна взаємодія* пов'язує разом нейтрони та протони, утворюючи тим самим значну кількість різних атомних ядер, тобто вона разом з електромагнітною взаємодією призводить до існування різноманітних хімічних елементів [5, с. 57-58]. *Слабка взаємодія* ініціює процеси «горіння» зірок, створюючи можливість для подальшого синтезу хімічних елементів. Особливо значною була її роль у першу мить після Великого вибуху. Слабка взаємодія також відповідальна за бета-розпад атомних ядер, тобто за перетворення деяких нестабільних ядер на інші ядра [5, с. 58]. Гравітаційна взаємодія за інтенсивністю є найбільш слабкою з усіх відомих типів. Гравітаційні сили мають універсальний характер. Це означає, що вони впливають на всю матерію загалом – у цьому полягає закон всесвітнього тяжіння. Радіус дії гравітаційних сил є безкінечним, а самі гравітаційні сили завжди являються силами тяжіння. Гравітаційна взаємодія, в основному, виявляється між макроскопічними тілами, вона визначає рух різних космічних об'єктів – галактик, зірок, планет, комет, штучних супутників тощо. В світі ж елементарних частинок

гравітаційна взаємодія безпосередньо не проявляється через порівняно малі маси частинок [5, с. 58].

Підкреслимо, що гравітація не є суто позасоціальним явищем, її ключові особливості й характеристики екстраполюються й у соціальне буття. Безумовно, космічний простір суттєво впливає на психіку людини, але складно пояснити, як саме, в свою чергу, впливає людська свідомість на становлення і розвиток космічних процесів, на формування цілого Всесвіту. В. Вернадський указував на інтелектуальний зв'язок космічного і психічного і на основі цього обґрунтував свою концепцію ноосфери. Він підкреслював, що під впливом наукової думки й людської праці біосфера переходить у новий стан – у ноосферу [6, с. 27]. Ми вважаємо, що наявність свідомості інтенсифікує дію гравітаційних факторів перш за все в царині соціального, адже людина може логічно пояснити причини свого «тяжіння» до нової інформації. Вона завжди обирає, до чого їй «тяжати», а що «відштовхувати» (наприклад, запам'ятовує краще те, що її цікавить, оточує себе тими речами, які вважає цінними або важливими, тобто вона дуже вибірково ставиться до всього). Результатом постійного інтелектуального та емоційного «тяжіння» до нового стало формування особливого інформаційного простору – штучної реальності, де царюють культура і мистецтво, народжуються техніка і цивілізація, який виступає також і комунікативним середовищем, тобто природним способом існування людини в мовному просторі. Отже, постійно вилучаючи інформацію з навколишнього середовища, людський мозок по суті неперервно розшифровує все нові дані. Незрозуміле ж із часом виявляється простим.

Ми вже з'ясували, що людина не лише розмірковує про навколишній світ, але й бажає говорити про нього, воліє поділитися своїми думками з іншими людьми, тобто здійснює комунікацію. Вона помічає знаки й залишає по собі сліди, відтворює свої фантазії в символічних образах. Щойно «розкодувавши» якісь фрагменти дійсності й вилучивши необхідну кількість інформації, вона одразу знову «закодовує» їх, але вже в інший спосіб – переводить дані в зрозумілу лише їй штучно створену систему знаків і значень (так вона встановлює комунікаційні зв'язки). Вилучена інформація, внаслідок її обробки, передачі від людини до людини або від одного фізичного тіла до іншого, завжди поставатиме в «знятому» вигляді.

В момент здійснення комунікації між вищевказаними комунікаторами фіксуються зв'язки. Під час фіксації зв'язків відкривається канал, через який відбувається обмін інформаційними потоками (наприклад, накопичується або втрачається енергія). Кожне явище є носієм інформації. Також воно виступає одночасно приймачем і передавачем даних. У процесі встановлення комунікації зміст і структура будь-якого матеріального чи нематеріального утворення змінюється – ускладнюється або спрощується. Якщо зв'язок через якусь причину перервано, то канал зникає, а так звані «учасники комунікації» втрачають можливість розвиватися. Втрата даних може спричинити руйнування локальної чи навіть універсальної, простої чи складної системи.

Людська свідомість як унікальна нематеріальна субстанція не може адекватно розвиватися, якщо вона не отримає достатньої кількості інформації. Розум людини потребує постійної роботи, адже він обробляє й упорядковує дані, що їх він вилучає з усіх можливих джерел комунікації. Ці дані зберігаються не лише в глибинах індивідуальної чи колективної пам'яті, але й у допоміжних штучних носіях інформації. Сьогодні все активніше застосовуються технічні засоби комунікації (наприклад, системи автоматичного управління, супутникові системи зв'язку, Інтернет-мережі, теле- та радіоустановки, стільникові механізми тощо). Можна зробити висновок, що людина не лише «розшифровує» та «розпізнає» знаки, які їй надсилає навколишнє середовище, а й сама творить допоміжні більш ефективні технічні ресурси для збереження та розповсюдження інформації.

Інформацію складно отримати в повному обсязі, оскільки іноді дані не підлягають розшифровці. У той же час усе, що існує в матеріальній чи нематеріальній формах (думки, емоції, мрії, зорі, галактики, планети, космічні кораблі, музичні інструменти, люди, тварини, комахи тощо), постає комплексом даних – інформацією.

На сьогоднішній момент людина є єдиною істотою, яка свідомо тягнеться до нового й невідомого. Відчуття «тяжіння до нового» є самоздійсненням комунікації, яке стає можливим завдяки існуванню універсальних принципів гравітації. Це дає нам підстави стверджувати, що гравітація також може демонструвати психофізичні властивості. Тріада «гравітація-комунікація-інформація» є ключовою з огляду на розуміння сучасних онтологічних проблем та є моделлю, що відтворює складні компоненти буття в людській свідомості.

Слід зауважити, щосила тяжіння віками утримує речі в звичному для них середовищі й упливає на їх місцезнаходження та внутрішню структуру, вона встановлює природний порядок речей. Закон збереження та перетворення енергії, в свою чергу, вносить суттєві корективи в процес розвитку Всесвіту, змінює якісні характеристики онтосу. Він відіграє продуктивну роль. Людина ж, хоча поки що не в змозі повністю протидіяти природним законам ані в плані технічному, ані в плані психологічному, все одно намагається повністю змінити світ навколо себе. Й це стає можливим, перш за все, завдяки її потребі в інформації.

І як явище, і як поняття інформація сьогодні є винятково значущою й актуальною в сфері наукових студій, зокрема в сфері кібернетики. На буденному рівні інформація також стала відігравати фундаментальну роль. Будь-яка соціальна практика так чи інакше репрезентує соціальний онтос в якості особливого інформаційного простору, що є поліаспектним.

Філософсько-семантичний та морфологічний аналіз слова «informatio» показує, що воно складається з префікса «in-» (в-, на-, при-) та дієслова «to form» («надавати форму, оформлювати»), утвореного з іменника «form» («форма»). В англійській мову слово «information» вперше потрапило приблизно в XIV столітті. Згодом воно зовнішньо трансформувалося й асимілювалося у східнослов'янські мови.

Сьогодні можна вважати, що це слово стало інтернаціональним.

Процес побудови слів пов'язаний із тим, що, пізнаючи світ, людина спочатку з'ясовує, чим є матеріальні утворення, а потім і сама вчиться надавати форму речам. Проникаючи в сутність речей, вона пізнає все нові форми буття. У такий спосіб вона вилучає додатковий ресурс – інформацію, яку потім за допомогою різних мов передає у вигляді нових даних. Отже, процес пізнання є одним із найбільш фундаментальних способів здобуття цінної інформації, який стає можливим, якщо встановлюються зв'язки між мислячим суб'єктом та навколишнім світом, де комунікаційні та комунікативні процеси є початковими умовами для здобуття нових даних.

Слід також зазначити, що процес вилучення та обміну інформаційними даними на різних системних рівнях життя є неперервним та всеохоплюючим. Він може здійснюватися й поза межами життєвого світу мислячого суб'єкта. Всесвіт, що розгорнувся в просторі й часі, є вмістилищем нескінченної кількості інформаційних потоків. Отже, з одного боку, накопичена людством інформація – результат титанічних інтелектуальних зусиль та свідомий вияв сили тяжіння до знань. З іншого боку, обмін даними – це явище природне. Воно спричинене дією гравітаційних факторів, що регулюють та спрямовують інформаційні потоки, сприяють взаємодії різних об'єктів, конструюють нові утворення.

У сучасній науковій літературі термін «інформація» (латинською *informatio* – роз'яснення, викладення) представлений як полісемантичний. У філософському дискурсі він репрезентований в якості однієї з центральних філософських категорій. Одним із його найбільш широко вживаних значень є отримання відомостей, що, в свою чергу, передаються людьми усно, письмово чи в інший спосіб (за допомогою умовних сигналів, технічних засобів тощо), а в середині XX ст. термін «інформація» взагалі перетворився на загальнонауковий, ним стали позначати обмін відомостями між людьми, людиною і автоматом, автоматом і автоматом, обмін сигналами в тваринному і рослинному світі, передачу ознак від клітини до клітини, від організму до організму; сьогодні інформація розглядається як одне з основних понять кібернетики [7, с. 506]. Хоча термін «інформація» стає загальнонауковим, все ж таки його зміст залишається досить дискусійним і до сьогоднішнього моменту загальноприйнятого підходу до його тлумачення не існує.

Так, сформувалася ціла низка сучасних наукових теорій і підходів, зокрема, теорія інформації, представники якої намагаються пояснити сутність даного явища. Наприклад, «математична теорія зв'язку» (фундаментальна праця американського вченого К. Шенона, якого вважають засновником теорії інформації) репрезентувала математичний спосіб визначення обсягу комунікаційного каналу. Інформація в межах цієї теорії представлена як комунікація, зв'язок, у процесі встановлення якого зменшується невизначеність. Р. Ешбі розглядав феномен інформації як спосіб передачі різноманітностей. Н. Вінер увів термін «кількість інформації» й підкреслював, що передача інформації є можливою лише як пере-

дача альтернатив [8, с. 54]. Він указував, що для отримання ефективних результатів у оптимальний час слід довести до максимуму швидкість елементарних процесів й досягти того, щоб перебіг цих процесів не переривався суттєво більш повільними кроками. Термін «кількість інформації» пов'язаний із терміном «статистична механіка», а теорія управління і зв'язку в машинах та живих організмах – із «кібернетикою» [8, с. 56]. Він робить висновок, що розумовий поштовх, який призвів до розвитку математичної логіки, одночасно призвів і до гіпотетичної або дійсної механізації процесів мислення [8, с. 57]. Н. Вінер також зазначав, що статистична тенденція природи до безладу, тенденція до зростання ентропії в ізольованих системах, виражається другим законом термодинаміки. Людські істоти не є ізольованими системами. Вони отримують ззовні їжу, що дозволяє накопичувати енергію, внаслідок чого вони є частинами більш широкого світу, що містить ці джерела енергетичної життєдайності. Але більш важливим є той факт, що людина отримує через свої органи чуття інформацію й діє відповідно до отриманої інформації [9, с. 41]. Отже, інформацію можна розглядати в якості кодів і розуміти як сукупність сигналів, що сприймаються людською свідомістю й згодом переносяться у вигляді знаків, символів на ті чи інші властивості об'єктів і явищ зовнішнього світу. Природа цих сигналів передбачає наявність принципової можливості їх збереження, передачі та обробки.

Отже, в кібернетиці термін «інформація» застосовують для усунення ситуації невизначеності. Більш повно можна розуміти інформацію, зіставивши цей термін з термінами «знання» і «дані». Під даними, як правило, розуміють сукупність положень, поданих у формах, що адекватні усім можливим варіаціям обробки інформації. Знання – це інтелектуальний ресурс або деяка кількість накопиченого свідомістю матеріалу, на основі якого за допомогою логічних міркувань можна отримати висновки. У світі безперервно відбуваються події, що фіксують зміни стану об'єктів. Вони відтворюються на рівні комунікаційних та комунікативних процесів у вигляді різноманітних систем кодів.

Термін «інформація» проникає й у повсякденний слововжиток. Інформацію ототожнюють зі змістом деяких відомостей, що можуть набувати форми усного або будь-якого іншого повідомлення (доповіді, промови, пісні, музичного твору, листів, книг, різного роду спеціальних документів, результатів наукових досліджень тощо). Людина завжди розглядає інформацію у вигляді того, до чого вона зводить предмет своєї зацікавленості. Залежно від сфери життя (чи дослідження) та від класу поставлених задач зазвичай застосовуються різні підходи до розуміння інформації. Доступ до інформації завжди обмежений умовно існуючими кордонами, бо людина не в змозі одразу вирішити те чи інше практичне завдання. Інформація може розглядатися і як результат спостереження за елементарними процесами в квантовій фізиці, хімії, біології, і як результат спостереження за будь-яким іншим явищем (в політиці, економіці, в повсякденному житті).

Внаслідок взаємодії об'єктів фіксуються комунікаційні процеси, відбувається вилучення інформації. Матеріальні утворення обмінюються даними, збагачують свою внутрішню структуру або, навпаки, щось втрачають. Так само як мисляча істота «тяжіє» до нових фактів, у неживій природі тіла притягуються внаслідок гравітації. С. Хокінг визначає гравітацію як силу, що завжди притягує об'єкти й тому прагне зібрати усю матерію у Всесвіті, щоб утворити нові на зразок зірок і галактик [10, с. 51]. Водночас він підкреслює, що інформація постійно втрачається завдяки процесам флуктуації й є викривленою під дією гравітації [10, с. 77].

Висновки

Інформація, яку здобуває суб'єкт, ніколи не буває повною, вичерпною, чіткою. Якщо припустити, що A_1 – це носій інформації й він бажає передати її у вигляді деякого повідомлення іншим адресатам-приймачам – $A_2, A_3, A_4 \dots A_n$, то вони обов'язково сприйматимуть його в «знятому» вигляді. По-перше, A_1 викривляє інформацію, пропускаючи її крізь призму власної індивідуальної суб'єктивної реальності, а, по-друге, повідомлення, проходячи шлях від адресанта до адресата, зустрічає різноманітні часово-просторові перешкоди (вони пов'язані із недосконалістю комунікаційного каналу). Отже, можна зробити висновок, що $A_1, A_2, A_3, A_4 \dots A_n$ – однакові в своєму незнанні онтоосу й вони по-різному трансформують отримані дані, передаючи їх іншими каналами. Інформація тут існуватиме лише в системі «носій-повідомлення-приймач». Погодимось з думкою Дж. Гібсона, що світ не спілкується зі спостерігачем... Слова й картини несуть у собі інформацію, передають або розповсюджують її, але в тому океані енергії (механічної, хімічної, світлової), в який кожен занурений, а інформація не передається; вона там вже існує, й положення про те, що інформацію можна передавати чи зберігати є вірним у теорії зв'язку, але не в психології сприйняття [11, с. 343]. Окрім того, Дж. Гібсон підкреслює, що вилучення інформації – процес активний і неперервний, тобто він ніколи не переривається й не припиняється; море енергії, в якому живе людство, тече й змінюється без наявних пауз і навіть найелементарніші долі енергії, які впливають на рецептори очей, вуха, носа, язика, шкіри, являють собою не послідовність, а потік [11, с. 339]. Він робить висновок, що інформація, яка присутня в об'ємі, світлі, в звуках, запахах й природних хімічних сполуках, – невичерпна; спостерігач може до кінця свого життя відкривати все нові й нові факти про світ, в якому він живе, й у цьому процесі немає й не може бути кінця [11, с. 343-344].

Ще одним суттєвим аргументом Дж. Гібсона є положення про те, що в інформації про навколишній світ, яка виражена в словесній формі, є один суттєвий недолік: не можна здійснити тест на реальність, у той час як при вилученні природної інформації це можливо зробити; при сприйнятті живого мовлення, текстів чи записів немає можливості дослідити точний «стимулюючий устрій» – інваріанти вже вилучені, отже, доводиться довіряти тому, хто був початковим спостерігачем, слід «вірити йому на слово»; те, що стверджується, може відповідати дійс-

ності, але може виявитися й вигадкою; це справедливо стосовно до написаного, так і стосовно до намальованого [11, с. 371]. Дослідник має на увазі, що розбіжність між реально існуючим та уявним задає два амбівалентних режими для роботи мислення, а розбіжність між дійсним та вигаданим залежить від вибраної в суспільстві системи передачі знань, в якій не просто розібратися. Словесний опис, так само, як і висловлювання, може бути істинним або хибним. Зоровий опис може бути правильним або неправильним зовсім у іншому сенсі слова. Картина не може бути істинною в тому ж сенсі, в якому істинним є твердження, але вона може відповідати або не відповідати дійсності [11, с. 371]. Отже, Дж. Гібсон, підтверджуючи нашу думку, розуміє інформацію не в якості сигналів у нервових волокнах, а як те, що міститься в об'ємному потоці енергії. Ця інформація проявляється одночасно і в незмінних, і в змінних властивостях навколишнього світу. Окрім того, у значному потоці енергії проявляється інформація й про самого спостерігача і про рухи, які він здійснює, й завдяки цьому перцептивна свідомість є невіддільною від самосвідомості [11, с. 373].

Гравітаційні фактори не лише сприяють утворенню будь-якої системи (матеріальної або нематеріальної форми життя), але й впливають на її становлення, визначають момент смерті. Кожен елемент системи взаємодіє з іншими й таким чином чимось збагачується або щось утрачає. Система виникає або зникає через продуктивну роль здійсненої роботи, дії, задуму тощо.

В політиці та чи інша стратегія, навіть найбільш досконала, не може гарантувати успіх з тієї причини, що закони природи та інші зовнішні чинники вно-

сять свої корективи й спричиняють ефект непрогнозованості. Тому політична система почасти змінюється незалежно від волі і бажання стратегів.

Список літератури

1. Парсонс В. Публічна політика : Вступ до теорії й практики аналізу політики : [пер. з англ.] / В. Парсонс. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — 549 с.
2. Мартен Д. Метаморфози світу : Соціологія глобалізації / Домінік Мартен, Жан-Люк Мецжер, Філіп П'єр; [пер. з фр. Є. Марічева]. — К. : Вид. дім «КМ Академія», 2005. — 302 с.
3. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / З. Бауман [пер. з англ. І. Андрущенко]; за наук. ред. М. Винницького. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 109 с.
4. Хабермас Ю. Политические работы / Ю. Хабермас; сост. А. В. Денежкина; [пер. с нем. Б. М. Скуратова]. — М. : Практика, 2005. — 368 с.
5. Бережной Ю. А. Удивительный квантовый мир / Ю. А. Бережной. — К. : Мастер-класс, 2007. — 240 с.
6. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. — М. : Академия наук СССР «Наука», 1988. — 520 с.
7. Популярный энциклопедический словарь. — М. : Большая Российская энциклопедия, 2001. — 1583 с.
8. Винер Н. Кибернетика или управление и связь в животном и машине / Н. Винер. — [2-е изд.]. — М. : Советское радио, 1968. — 326 с.
9. Винер Н. Кибернетика и общество / Н. Винер; [пер. Е. Г. Панфилова]; общая редакция и предисловие Э. Я. Кольмана. — Москва : Издательство иностранной литературы, 1958. — 196 с.
10. Хокинг С. Природа пространства и времени / Стивен Хокинг; Роджер Пенроуз; пер. с англ. А. Беркова, В. Лебедева. — СПб. : Амфора. ТИД Амфора, 2009. — 171 с.
11. Гибсон Дж. Экологический подход к зрительному восприятию / Дж. Гибсон; пер. с англ.; общ. ред. и вступ. ст. А. Д. Логвиненко. — М. : Прогресс, 1988. — 464 с.

Ю. В. Харченко

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ИНФОРМАЦИОННЫЙ ОНТОС КАК РЕЗУЛЬТАТ ВЛИЯНИЯ
ГРАВИТАЦИОННЫХ ФАКТОРОВ НА КОММУНИКАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ

Проводится социально-философское исследование феномена социальной гравитации, определяется характер ее влияния на политический информационный онтос.

Ключевые слова: социальная гравитация, политический информационный онтос, коммуникационные процессы.

Y. Kharchenko

THE POLITICAL INFORMATIONAL ONTOS AS A RESULT OF THE GRAVITY FACTORS
INFLUENCE ON COMMUNICATION PROCESSES

The socio-philosophic investigation of the social gravity phenomenon is carried out and the character of its influence on political informational ontos is defined.

Keywords: the social gravity, political informational ontos, processes of communication.

УДК 130.2:572.026:316.61(045)

С. М. Іщук

ДИСКУРСИ ОСОБИСТІСНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В МЕРЕЖІ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

Анотація. Досліджуються наскрізні дискурси самореалізації особистості в Інтернеті через сегментацію його комунікативного простору.

Ключові слова: інформаційний простір Інтернету, знання, Інтернет-комунікації, дискус, особистісна самореалізація.

Вступ

Необхідність ґрунтовного дослідження специфіки особистісної самореалізації в Мережі впливає із усе зростаючого, тотального проникнення цього

типу комунікацій у життя сучасних людей. Технологічні можливості Інтернету не тільки розширюють сферу спілкування та радикально трансформують соціокультурний простір, але й впливають на духовність людини. Очевидно, що Інтернет, який виступає